

Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

ΙΩΑΚΕΙΜ Ο Β'.

Τὴν νύκτα τῆς παρελθούσης παρασκευῆς, 4/16 αὐγούστου, ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν μετὰ μακρὰν καὶ πολυώδυνον νόσον ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης **ΙΩΑΚΕΙΜ** ὁ Β', τὴν δὲ ἐπομένην κυριακὴν, 6/18 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐγένετο ἡ κηδεία αὐτοῦ ἐν μέσῳ ἀπείρου συρροῆς λαοῦ καὶ μετὰ πασῶν τῶν εἰς τὸ ὑψηλὸν αὐτοῦ ἀξίωμα ἀνηκουσῶν τιμῶν.

Τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν τοῦ μεταστάντος πρωθιεράρχου τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐξιστορεῖ κάλλιστα ὁ ἐπόμενος ἐπιτάφιος, ὃν ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ ἐξεφώνησεν ὁ εὐπαίδευτος καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Θεολογικῇ Σχολῇ ιεροδιάκονος κ. Γρηγόριος Ζιγαβινός.

*Ἡγούμενος μέγας πέπτωκεν ἐν τῇ
ἡμέρᾳ ταύτῃ ἐν τῷ Ἰσραήλ.*

(Β' Βασιλ. γ', 38).

Τοιοῦτον ὄντως ὀδυνηρὸν γεγονός, ὃ θεόλεκτος τῶν σεβασμιωτάτων ἱεραρχῶν καὶ λαϊκῶν ἀρχιερέων χορεία, καὶ ὑμεῖς, ὃ περιούσιε καὶ εὐσεβόρρον τοῦ Κυρίου λαὲ, τοιοῦτον ἀκριβῶς ἐπετελέσθη σήμερον γεγονός εἰς τοῦ νέου Ἰσραὴλ τὴν Ἐκκλησίαν, ὅποιον ἐμφαίνουσι περὶ τοῦ ἀμπεύρου στρατηγοῦ Ἀθανάτῃ τὰ ὀδυνηρὰ ταῦτα τοῦ προφητάνακτος Δαβὶδ λόγια· ὅτι ἡγούμενος μέγας πέπτωκεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἐν τῷ Ἰσραήλ. Ἀντὶ ἐορτῆς μεγάλης καὶ λαμπρῶν πανηγύρεων, αἵτινες συνήθως ἐκλαμπρύνουσι τὸν πάνσεπτον τοῦτον πατριαρχικὸν ναὸν, συνετελέσθη σήμερον πράγματι γεγονός πένθους καὶ μεγάλου ἐνδιαφέροντος, καὶ διὰ τοῦτο αὐθόρμητος καὶ κατανευγμένος ὁ ὀρθόδοξος τῆς βασιλευούσης λαοῦ συμποκάζεται ἄχρις αὐτῶν τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου. Τοῦτο ἐπιθεβαιούσιν ἡ κατανυκτικὴ αὕτη τελετὴ καὶ ἡ πένθιμος κηδεία· τοῦτο διατρανοῖ τὸ ἀπὸ τῆς χθὲς διασταλπισθὲν τοῦ θανάτου ἄκουσμα, ὃπερ ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῆς Χαλκίτιδος νήσου ἐν ἀκαρεὶ διαχυθὲν καὶ αὐθωρεὶ διεκπεραιωθὲν μέχρι τῆς πόλεως τοῦ Κωνσταντινου, βαθέως συνεκίνησε καὶ συνεκλόνησε πάντας ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἑτέρου αὐτῆς ἄκρου. Ναί, ἀδελφοί καὶ πατέρες! Ὁ ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὸν ἐνδοξον τοῦτον θρόνον τῶν Χρυσοστόμων, τῶν Φωτίων καὶ τῶν Γενναδίων κλείσας καὶ ἀναβὰς, ὁ τῆς καθόλου ἀνατολι-

κῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας σεπτὸς πρωθιεράρχης, ὁ τὸ τελευταῖον νῦν ἐνδρυμένος νεκρὸς ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ αὐτοῦ θρόνου, προεβάρχων δ' ἐν μέσῳ Ἐκκλησίας μεγάλης ἣν ἐλάμπρυνε μέχρι χθὲς κυβερνῶν, ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης **ΙΩΑΚΕΙΜ** ὁ Β', πέπτωκε κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην τὸ κοινὸν τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας πέτημα, καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὡς ἐκ προσώπου τῆς Ὀρθοδόξιας ἀπάσης πένθεῖ καὶ κηδεύει μεγαλοπρεπῶς τὸν σεπτὸν καὶ μέγαν ἡγούμενον καὶ ἀρχιποίμενα αὐτῆς τε καὶ συμπαντος τοῦ νέου τῆς Χάριτος Ἰσραὴλ· ὅτι ἡ γοούμενος μέγας πέπτωκεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἐν τῷ Ἰσραήλ.

Ἀλλ' ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, κηδεύουσα τὸ σεπτὸν τοῦ ἀειδήμου αὐτῆς πατριάρχου σκήνος, ἐκχέει μὲν ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεὸν τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκὸς εὐχὰς καὶ δεήσεις καὶ προπέμπει τοῦτον διὰ νεκρωσίμων ἁσμάτων εἰς τὸ τελευταῖον τοῦ ἀνθρωπίνου βίου κατάντημα, τιμᾷ δὲ καὶ δι' ἐπικηδείων λόγων τὴν ἐξόδιον αὐτοῦ ἐκφορὰν, ἀναθεωροῦσα τῆς πολυμόχθου καὶ χριστιανικῆς αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ ἀναστροφῆς τὴν ἔκθασιν.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν πένθιμον ταύτην στιγμὴν δὲν εἶναι δυνατόν, ὃ σεβαστὴ καὶ φιλόχριστος ὁμήγυρις, ἀλλ' οὐδ' εὐκολὸν ὅπως νὰ ἐρευνηθῇ ἀκριβῶς ὁ μακρὸς καὶ σπουδαιότατος τοῦ ἀειδήμου πατριάρχου βίος, ὅστις μεθ' ὅλων τὰ καθ' ἕκαστα αὐτῷ ἀποτελεῖ σπουδαίαν ἰδιαιτέρας ἐνασχολήσεως ὕλην, ὕλην τῆς νεωτέρας ἡμῶν ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Διὰ τοῦτο ἀνάγκη νὰ διαχαράχθωσι τὰ κυριώτερα μόνον τοῦ βίου αὐτοῦ σημεῖα, διῶν χαρακτηρίζεται, δι' ὧν ἀπέβη ὀνομαστὸς καθ' ἅπαν τὸ ὀρθόδοξον Γένος καὶ τὴν χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ δι' ὧν ἐμεγαλύνθη ὡς εἰς τῶν χρησίμων ἀνδρῶν, οὓς εἰς καιρὸν ἐγείρει ὁ Κύριος· ὅτι ἐν χειρὶ Κυρίου ἐξουσία τῆς γῆς καὶ τὸν χρήσιμον ἐγερεῖ εἰς καιρὸν ἐπ' αὐτῆς (Σοφ. Σειρ. ι', 4).

Ἐξετάζων τις ὡς ἐξ ἀπόπτου, ἀγαπητοί, τὴν πορείαν τοῦ ἐνδοξοῦ βίου τοῦ πατριάρχου Ἰωακείμ, καθορᾷ προφανῶς ὅτι οὗτος ὑπὸ τῆς πόρρωθεν προκαταβαλλούσης τῶν μεγάλων πραγμάτων τᾶς ὑποθέσεις θείας Προνοίας ἐκλήθη ἄνωθεν εἰς τὰ μεγάλα τῆς Ἐκκλησίας λειτουργήματα. Διότι ἡ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἡμετέρου Ἰο' αἰῶνος ἐν χωρίῳ Καλιμασίᾳ τῆς διαπρεποῦς Χίου ἐκ ταπεινῶν μὲν ἀλλ' εὐσεβῶν γονέων γέννησις αὐτοῦ καὶ καταγωγὴ ἢ διὰ τὴν παιδιόθεν ὁρασίαν ἐκ πατρὸς ὅτον οἶόν τε σπουδαία ἐπιμελεία καὶ ἀνατροφή αὐτοῦ ὑπὸ μόνης

τῆς μητρὸς, καὶ μάλιστα ὡς υἱοῦ μονογενοῦς καὶ προσφιλοῦς εἰς αὐτήν, ἡ ἀκρόασις ἔστω καὶ τῶν τελειωτέρων μαθημάτων τῆς ἐλληνικῆς ἐν τῇ Χώρα σχολῆς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς ἡ ἐκμάθησις, ἅτινα ὑπῆρξαν καὶ κατετέθησαν ἐν αὐτῷ ὡς θεμελιώδεις βάσεις μέλλοντος βίου, ταῦτα πάντα ἦσαν μὲν ὄντως ἐπαινετὰ καὶ ἄξια, ἐλάχιστα ὅμως διὰ τὴν προδιθάψωσιν αὐτὸν εἰς ὑψηλὰ καὶ μεγάλα ἀξιώματα, εἰς τόσον ἐνδοξὸν ἐκκλησιαστικὸν μεγαλεῖον, ἂν μὴ δάκτυλος τῆς θείας Προνοίας ὠδήγει αὐτόν. Συνέργαια λοιπὸν τῆς θείας χάριτος, κλήσις θεόθεν ἁγία, πνεῦμα πίστεως καὶ εὐσεβείας καὶ ὁρθοφροσύνης μετὰ πολλῶν ἄλλων φυσικῶν πλεονεκτημάτων καὶ χαρισμάτων πνευματικῶν, ταῦτα ἦσαν ἀπ' ἀρχῆς τὰ ἀσφαλῆ καὶ πραγματικὰ κεφάλαια τοῦ μέλλοντος βίου τοῦ ἀοιδίου. Τὴν πολύτιμον δὲ ταύτην πραγματείαν φέρων μεθ' ἑαυτοῦ, καθοδηγεῖται ἔφηθος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου περάνας ἐν χρόνῳ βραχεῖ τὰς ἐγκυλίους σπουδὰς ἐγένετο γνωστὸς τοῖς πατριώταις Χίοις καὶ πολλοῖς τῶν ἀρχιερέων, παρ' ὧν ὑπῆρξεν ἐπιζήτητος διὰ τὴν ἐκλάμπουσαν ἀπ' αὐτοῦ εὐφυΐαν, ἰδίᾳ δὲ παρὰ τοῦ Χαλκηδόνος Ἀγαθαγγέλου, τοῦ μετέπειτα πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως († 1830), ἀλλ' ὅμως προσελήφθη ὡς γραμματεὺς ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Σοφίας Ἰωακείμ, ὑπὸ τοῦ ὁποῦ καὶ ἱεροδιάκονος ἐν Σοφίᾳ ἐχειροτονήθη. Καὶ ἐντεῦθεν λοιπὸν ἄρχεται τοῦ νέου τῆς χάριτος Λευΐτου Ἰωακείμ τὸ ἐνδοξὸν στάδιον ἐν τῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐκκλησίᾳ.

Ἀναλαβὼν οὕτως ὁ νέος Ἰωακείμ τῆς λευϊτικῆς διακονίας τὰ καθήκοντα ἀφωσιώθη εὐθὺς εἰς τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν καὶ ἐκπλήρωσιν αὐτῶν, καὶ κατὰ τὴν πραραγγελίαν τοῦ ἀποστόλου Πέτρου κατέβαλε σπουδὴν συντονωτέραν, ἵνα ποιῇται βεβαίαν τὴν κλήσιν καὶ τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ (Β, α', 10) διὰ τῆς ὁσημέραι προκοπῆς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῇ τελειότητι τῆς ἱερᾶς διακονίας. Ἐνώπιον δὲ τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κλήσεως ἡ παρὰ τῷ μητροπολίτῃ Σοφίας διακονία αὐτοῦ καὶ ἡ μετ' αὐτοῦ πολὺ ἀρχιδιακονία ἐν Ἰωαννίνοις ἐπὶ τοῦ μητροπολίτου Βενεδίκτου ἦσαν μὲν μικρὰ ἀπέναντι τῆς ἀναπτυχθείσης μεγαλοφυΐας αὐτοῦ καὶ ἐνεργητικότητος, ἐδίδασκον ὅμως αὐτὸν ζῶντα ἐν μέσῳ φοδερᾶς καὶ κινδυνώδους πραγμάτων καὶ καιρῶν κατὰστάσεως, καὶ ἐξήσκησαν ἀρκούντως εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν ἐπωφελῆ διεξαγωγὴν τῶν δυνάμει βίας πολλάκις διαλυομένων ὑποθέσεων καὶ κατέδειξαν τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἰκανότητά καὶ χρησιμότητά ἐν τῇ

Ἐκκλησίᾳ. Τούτων δὲ καρπὸς ἀγλαὸς ὑπῆρξεν ἡ ἐν νεωτάτῃ ἡλικίᾳ ἀνύφωσις αὐτοῦ εἰς τὸ μέγα ἀξίωμα τῆς ἀρχιερωσύνης, ὅτε πρῶτον ἐπίσκοπος Δρυϊνουπόλεως χειροτονηθεὶς, ἐξέφηνε πράγματι λαμπρὰς τῆς ποιμαντορικῆς φρονήσεως, τῆς ἀγνῆς φιλογενείας καὶ τῆς χριστιανικῆς εὐσεβείας τὰς αὐγὰς, διὰ τῶν ὁποίων τοὺς μὲν ὁρθοδόξους πατρικῶς περιέβαλλε ποιμάνων καὶ εὐεργετῶν, τοῖς δὲ ἑτεροθρήσκους γενικῶς ἐμποιῶν σεβασμὸν καὶ ἀγάπην. Καὶ ἐν γένει μὲν ὡς ἐπίσκοπος Δρυϊνουπόλεως ἐγκατέλειπε πολλὰς καὶ καλὰς ἀναμνήσεις, κυρίως δὲ αὐτὸς μὲν διὰ τῆς συνέσεως καὶ τῆς ἐπιρρόης αὐτοῦ κατέπαυσε τὰς τότε στασιαστικὰς ταραχὰς τῶν ὁθωμανῶν Ἀλβανῶν κατὰ τῆς κυβερνήσεως, ἀποσοφίσας τοῦ κινδύνου τὰ δεινὰ καὶ κατευνάσας τὰ ἡρεθισμένα πνεύματα, τὸ δὲ βασιλεῖον κράτος διέκρινε τὴν εἰς αὐτὸ ἀφροσύνην τοῦ νέου λειτουργοῦ τῆς ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Διὰ ταῦτα δικαίως μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ μητροπολίτου Ἰωαννίνων Βενεδίκτου ὁ τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῆς ἐπαρχίας φιλόχριστος λαὸς ὁμοθυμῶς ἐξητήσαντο διάδοχον τοῦ θρόνου τὸν Δρυϊνουπόλεως Ἰωακείμ, τὸν υἱὸν ἀντὶ τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς καὶ προστάτου, καὶ οὕτως ἐπληρώθη τὸ τοῦ προφητάνακτος λόγιον πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν· Ἀντὶ τῶν πατέρων σου ἐγεννήθησαν σοι υἱοί, καταστήσεις αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν (Γαλμ. μδ', 17).

Ζῆλος καὶ ἐνέργεια, πατρικὴ φροντίς καὶ δραστηριότης, ποιμαντορικὴ φρόνησις καὶ ἀγάπη χριστιανικῇ, ταῦτα φέρων ὁ ἀοιδίμος Ἰωακείμ, ἅμα ἐκκλησιαστικῇ ἐγκρίσει Ἰωαννίνων ἀναδειχθεὶς, ἤρξατο ποιμαίνων τὴν μέζονας ἀπαιτούσαν φροντίδας ἐπαρχίαν. Ἐνῷ δὲ κυβερνῶν, ἐν πᾶσι σχεδὸν ηὐδοκίμει καὶ εἰς πάντας ἤρεσκε καὶ περὶ πάντων ἐφρόντιζεν, ἐνῷ περὶ τῶν κοινῶν καὶ τῶν τῆς Ἐκκλησίας προϋνάει καὶ τὰ συμπίπτοντα διεξῆγεν ἐπωφελῶς ἐφ' ἵκανόν, ἐμελλε νὰ διδασχθῇ ἔτι καὶ τὴν ἀλήθειαν ταύτην, ὅτι τὸ πανταχοῦ καὶ παρὰ πᾶσιν εὐδοκιμεῖν καὶ διαπρέπει εἶναι δυσχερέστατον καὶ πόρρω που κεῖται τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας, μάλιστα δ' ἐν καιρῷ περιστάσεων καὶ πραγμάτων ἀντιθέων καὶ χαλεπῶν. Ἀνταγωνιζόμενος ὁ δραστήριος καὶ ἐμπειρὸς μητροπολίτης Ἰωακείμ πρὸς τὰς δυσχερεῖς καὶ βιαίας περιστάσεις καὶ θελίψεις, ὑπερασπιζόμενος τὰ δικαιώματα καὶ τὴν ἱερότητα τοῦ θρόνου αὐτοῦ, τὴν ἱερότητα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν σκηνωμάτων αὐτῆς, τὴν ἀθωότητα καὶ τὴν ἀγιότητα τοῦ ἐπ' αὐτοῦ μαρτυρικῷ αἵματι καὶ στεφάνῳ λαμπρυνθέντος νέου ἁγίου Γεωργίου, ἐνίκα μὲν νίκην τὴν καλλίστην, ἀλλ' ὅμως

καὶ νικῶν παρεπέμπετο εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος τοῦ Ἁθῶ εἰς ὑπερρίαν. Ἀμα δ' ὡς ἐλειψαν αἱ δυσμενεῖς πολιτικαὶ περιστάσεις, φανεροῦται αὐτοῦ ἡ ἀθωότης μετακαλεῖται ἐκ τοῦ Ἁθῶ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀποκαθίσταται εἰς τὴν μητρόπολιν Ἰωαννίνων ἀλλ' ὁμῶς ἐνεκα τῆς συνέσεως αὐτοῦ καὶ ἐμπειρίας, ἐνεκα τῆς δραστηριότητος καὶ χρησιμότητος μένει διορισθεὶς μέλος ἐνδομῶν τῆς ἁγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου. Συνεργασθεὶς δὲ τότε μετὰ τοῦ ἀειδύμου πατριάρχου Γερμανοῦ πρὸς σύστασιν τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς, μετ' οὗ πολὺ διεδέξατο εἰς τὸν μητροπολιτικὸν τῆς Κυζίκου θρόνον τὸν ἀειδύμον Μελέτιον, ὅτε οὗτος περὶ τὸ 1845 ἀνηγορεύθη κοινῇ ψήφῳ οἰκουμενικὸς πατριάρχης. Καθ' ὅλην δὲ τὴν δεκαπενταετῆ ποιμεναρχίαν τῆς ἐπαρχίας Κυζίκου ὁ μητροπολίτης Ἰωακείμ ὑπῆρχε διαρκὲς μέλος τῆς ἁγίας Συνόδου, ἣτις συνεκροτεῖτο ἐκ τῶν δώδεκα προεξαρχόντων μητροπολιτῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου κατὰ τὴν πρὸ ἐνὸς αἰῶνος καθιερωθεῖσαν ἀρχήν. Οὐδεὶς τῶν κατ' αὐτὸν διαφιλονεικῇ ὅτι ὁ μητροπολίτης Κυζίκου Ἰωακείμ οὐδενὸς τῶν συγχρόνων ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν ἦτο ὑποδεέστερος κατὰ τὴν δυνάμιν καὶ τὴν διορατικότητα, κατὰ τὴν βεκτικότητα καὶ τὴν σπουδαιότητα, κατὰ τὴν μεγαλόνοιαν, τὴν ἐμπειρίαν καὶ τὴν σύνεσιν εἰς ἐπίλυσιν καὶ διεξαγωγὴν τῶν σπουδαιοτέρων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων καὶ ὑποθέσεων. Ὡστε ἀληθῶς αἰνέσουσι τὴν σύνεσιν αὐτοῦ πολλοί, ἕως τοῦ αἰῶνος οὐκ ἐξαλειφθήσεται τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ (Σοφ. Σειρ. λθ', 9).

Ἐν τούτοις ὁ φαινὸς ἀστὴρ τοῦ ἀειδύμου ἱεράρχου ἀνέτρεχεν εἰς τὸ μεσουράνημα τῆς ἱερατικῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου, ὅτε ἤδη ὑπέρωσκον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως ἡμέραι ταραχῆς καὶ συγχύσεως, ἡμέραι σημαίνουσαι τὴν ἀνάγκην μεταβολῆς ἢ βελτιώσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡμῶν καθεστώτος. Τὴν μεταβολὴν ταύτην μόνος προεῖδεν μακρόθεν ὁ ὀξυδερκής καὶ μεγαλόνοος Ἰωακείμ, Κυζίκου εἰσέτι ὢν. Ἐργασάμενος δὲ αὐτὸς, κατ' ἰδίαν καὶ συνδυάσας τὴν ἀνάγκην πρὸς τὸ θεῖον λόγιον· Μὴ μέταίρε ὀρία αἰώνια, ἀέθεντο οἱ πατέρες σου (Παρ. κβ', 28), ἤθελε προλάβει διὰ κανονισμοῦ ἐκκλησιαστικῶς κεκυρωμένῳ τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιβολὴν τῆς μεταβολῆς ταύτης, ἂν μὴ πολέμοι τῆς Ἐκκλησίας λάθρα ἀντεναργοῦντες ἐμπαΐουν τὸ σωτήριον διάθημα. Ἀλλὰ τέλος κρισιμωτέρων τῶν πραγμάτων ἡμῶν κατχυσάντων καὶ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου παραιτηθέντος (1860), οἱ πάντες μὲν ἐπιζητοῦσι τὸν χρήσιμον, οἱ πλεῖστοι δὲ ἀποβλέπουσι καὶ καλοῦ-

σιν, ἀλλὰ καὶ ἀρνούμενον, παρακαλοῦσι τὸν μητροπολίτην Κυζίκου Ἰωακείμ εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ὡς τὸν μόνον ἱκανὸν νὰ μεταβάλῃ μὲν εὐλαβῶς τὰ διορθωτέα, νὰ τηρήσῃ δὲ πιστῶς τὰ σεβαστέα τῆς Ἐκκλησίας θέσιμα. Καίτοι δὲ προέλεγεν εἰς τοὺς παρακαλοῦντας τὴν μέλλουσαν ἀντενέργειαν κατὰ τῶν διαθημάτων αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, οὐχ ἦττον ἀναγορεύεται πατριάρχης κατὰ τὸ προεπικυρωθὲν περὶ ἐκλογῆς πατριάρχου ἄρθρον τῶν Κανονισμῶν καὶ ἀναβαίνει ἐπὶ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ἐν μέσῳ χαρᾶς καὶ ἐπιδείξεων, ὑπενδούς μόνον ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸ Γένος καὶ ἐκ ζήλου πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Καθὼς δὲ ἐκκαστος, οὕτω καὶ ὁ πατριάρχης Ἰωακείμ ἐκ τῆς τότε ἐξηκονταετοῦς περίου αὐτοῦ ἡλικίας καὶ τῆς πολυχρονίου πείρας εἶχεν ἤδη μορφώσει σταθερὰς ἀρχὰς βίου καὶ πολιτείας, φρονημάτων καὶ αἰσθημάτων, τρόπων καὶ ἐνεργειῶν ἐν τῇ κυβερνήσει ἰδίᾳ τῆς Ἐκκλησίας, αἱ δὲ ἀρχαὶ αὗται ἦσαν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἱεραὶ. Ἐφρόνει λοιπὸν ὅτι ἐν τῇ θεσπιζομένῃ ὑπὸ τῆς τότε ἐθνοσυνελεύσεως μεταβολῇ ἢ βελτιώσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἔπρεπε νὰ τηρηθῶσιν ἀθικτα ἐκ τῆς καινοτομίας οὐ μόνον τὰ προνόμια τὰ ἔλκοντα τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ ἀειδύμου πατριάρχου Σαμουήλ (1764—1773), ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ νόμοι, δι' ὧν ἀνεδιθάξτετο εἰς τὸν θρόνον ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ὡς νόμοι συνετοὶ καὶ λίαν πρόσφοροι διὰ τὴν ἀνάκλησιν καὶ τὴν τήρησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν ἀπὸ τοῦ ἀειδύμου Γενναδίου τοῦ πατριάρχου († 1458) καὶ ἐφεξῆς δωρημένων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος δικαίων καὶ προνομίων ὑπὸ τοῦ βασιλείου κράτους. Ἐφρόνει ὅτι πᾶσα μεταβολὴ εἶναι μὲν εὐκόλος, ἀπαιτεῖται ὁμῶς φρόνησις πολλή, ὅπως μὴ ἐπέλθῃ διὰ ταύτης βιαία ἀνατροπὴ τοῦ ὅλου ἐκκλησιαστικοῦ καθεστώτος, καὶ διὰ τοῦτο ἤθελε μὲν τὴν βελτίωσιν, ἤθελε δ' ἐπίσης ἵνα μὴ ἀρθῶσιν ὀρία αἰώνια, ἀέθεντο οἱ πατέρες αὐτοῦ.

Ἀλλ' ἐν ποίᾳ ἄρα γε πραγμάτων καὶ πνευμάτων καταστάσει εἶρε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀναβαίνων τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὁ ἀειδύμος πατριάρχης; Εἶρεν ἐν πρώτοις τοὺς μὲν ἀπὸ τοῦ ἀειμνήστου πατριάρχου Σαμουήλ ἐν ἐνεργείᾳ νόμους τῆς Ἐκκλησίας κατηργημένους ἤδη, τοὺς δὲ νέους κανονισμοὺς ἀνεπικυρώτους ἔτι, ἐφεξῆς δὲ καὶ δυσκόλους πρὸς ἐφαρμογὴν. Εἰς ἐπίμετρον δὲ εἶρε τοὺς ἐν τοῖς πράγμασιν ἡμετέρους διαφωνοῦντας καὶ κινδυνεύοντας νὰ ἔλθωσιν εἰς φανεράν πρὸς ἀλλήλους

ῥῆξιν καὶ διάστασιν. Εὐρὼν δηλονότι διπλοῦν γνωμῶν ῥεῦμα, τῶν μὲν θαρράλειως ἀπαιτούντων τὴν ἐφαρμογὴν τῶν κανονισμῶν ἀναλλοιώτων, τῶν δὲ θεωρούντων αὐτοὺς ἀνεφαρμόστους ὡς ὑπὸ πνεύματος μήτε ἐκκλησιαστικοῦ μήτε πολιτικοῦ συντεταγμένους, ἀλλὰ τείνοντας μάλιστα πρὸς ἐξασθένησιν τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, πρὸς ἐξασθένησιν τοῦ μεγαλείου τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ πατριάρχης Ἰωακείμ ἠκολούθησε μέσην ὁδὸν, κανονίζων τὰς ποιμαντορικὰς αὐτοῦ ἐνεργείας πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν κανόνων πρὸς τὰς ἐκκλησιαστικὰς αὐτοῦ ἀρχὰς καὶ πρὸς τὸ καλὸν τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ κατηγορήθη μὲν προϊόντος τοῦ χρόνου διὰ τοῦτο καὶ κατηγγέλθη ὡς αὐθαριέτως ἐνεργῶν, μάλιστα ὑπ' ἐκείνων τῶν ὀφειλόντων εἶναι συνεργῶν καὶ συνεργατῶν εἰς τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου· ἀλλ' ὁ πατριάρχης τότε ἐδικάσθη καὶ ἐκηρύχθη ἁθῶς ὑπὸ δικαστῶν αὐστηρῶν καὶ ἐπὶ ἀρετῇ, δικαιοσύνῃ καὶ εὐσεβείᾳ ἐπιλέκτων ὅποιοι πρὸς τοὺς ἄλλους ἦσαν ὁ πρῶν πατριάρχης Γρηγόριος ὁ ς', ὁ ἀοίδιμος πατριάρχης Ἱεροσολύμων Κύριλλος καὶ Κωνσταντῖνος Σταυρουπόλεως ὁ Τυπάλδος, ὁ σοφὸς καὶ ἀείμνητος διευθυντὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς. Εὗρε τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Βουλγάρων ἀδύνατα ζητοῦντας καὶ τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα ὑποδαυλίζοντας. Ἀλλ' ὁ πατριάρχης Ἰωακείμ τὸ πρῶτον παρακαλεῖ καὶ πατρικῶς συμβουλευεῖ τοὺς ἀτακτοῦντας ἀρχιερεῖς, νοθετεῖ καὶ προτρέπει καὶ ἀπειλεῖ αὐτοὺς δι' ἐπιτιμίων· ἀλλ' οὗτοι στασιάζαντες ἅπασι οὐδὲ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ μνημονεύουσι κανονικῶς ἐν τῇ θεῇ μυσταγωγίᾳ. Συγκαλεῖ σύνοδον προκρίτων ἱεραρχῶν καὶ ἐκδίδει ὑπὲρ τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ τὰ δεκαπέντε ἐκεῖνα ἄρθρα· ἀλλὰ καὶ πάλιν τούτους ἀπειθοῦντας καθαιρεῖ καὶ ἀποστέλλει εἰς ὑπερορίαν, οἵτινες ὅμως μετ' αὐτοῦ πολλοὶ ἐπιστρέφουσι πρὸς πλείονα ταραχὴν τῆς Ἐκκλησίας. Τότε ὁ ἀοίδιμος πατριάρχης μετὰ στερόχους τῆς ἐπιμονῆς ὅλας αὐτοῦ καταβάλλει τὰς προσπάθειάς. Ἐνεργεῖ μετὰ ζήλου καὶ δραστηριότητος, ὑφίσταται ὕλικὰς καὶ ἡθικὰς θυσίας, ἀγωνίζεται ἀκαμάτως πρὸς κατεύνασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς στάσεως καὶ τοῦ ἐρεθισμοῦ τῶν πνευμάτων, ἀποστέλλει ἐξάρχους καὶ διδασκάλους πρὸς περιστολὴν τῆς ὑποκινηθείσης Οὐνίας καὶ τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς· καὶ χάρις λοιπὸν εἰς τοὺς ἐπιδείξους καὶ συνετοὺς αὐτοῦ ἀγῶνας ἡ φοβερὰ ἐκείνη Οὐνία, ἡ ὡς ἀκρις ἐπιπεσοῦσα ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας διελύθη ὡς ἀφρὸς κενὸς καὶ συνετρίβη μετὰ παντελοῦς ἐξοντώσεως.

Προσφεύγει τέλος καὶ ἐξαιτεῖται περὶ τῶν λοιπῶν τοῦ ζητήματος ἀπὸ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας τὴν ὀφειλομένην ὑπεράσπισιν καὶ προστασίαν, ἀλλ' εὕρισκε τὰς ἀμοιβαίας σχέσεις τῆς Πολιτείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας κεχαλαρωμένας ἐνεκὰ τῆς νέας τῶν πραγμάτων θέσεως. Ἐπὶ τέλους μετὰ πολλοὺς μόχθους καὶ ἀγῶνας, μετὰ πολλὰς ἀγρύπνους νύκτας καὶ παλαίσματα καθαρῶν τῆς ἀδικίας καὶ τῶν παθῶν τὰ κύματα ὑπερυφούμενα καὶ ἀπειλοῦντα ναυάγιον τοῦ σκάφους τῆς Ἐκκλησίας, παραιτεῖται τῆς ἐκκλησιαστικῆς πηδاليουχίας, καὶ ἀποχωρεῖ ἐπευχόμενος, ἵνα ὁ Κύριος ἐγείρῃ ἱκανώτερον αὐτοῦ πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Γένους καὶ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἐπὶ δεκαετίαν ἐκτοτε ἐφητυχάζοντος τοῦ πατριάρχου Ἰωακείμ, τρεῖς ἐκ διαδοχῆς ἀνέβησαν εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον πατριάρχαι, ἕκαστος ἰδίαις ἀρεταῖς περικοσμούμενος. Καὶ οἱ τρεῖς δ' ἐπὶ τέλους παρητήσαντο τῆς τούτου κυβερνήσεως. Ἀλλ' αἱ σοβαραὶ περιστάσεις καὶ τὰ σπουδαῖα ζητήματα, ἡ σύγχυσις καὶ ἡ δεινότης τῶν πραγμάτων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπανάφερον τὸ δεύτερον τὸν πατριάρχην Ἰωακείμ εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον τὸν δεκέμβριον τοῦ 1873, ἐκλεγέντα παμψηφεὶ καὶ δημοφύμῳ κλήρου τε καὶ λαοῦ γνώμῃ. Καὶ τοῦτο μὲν ἰδικαίου πάντως τὸν πατριάρχην Ἰωακείμ καὶ τὴν προτέραν αὐτοῦ ἐκκλησιαστικὴν πορείαν, ἀνεγνωρίζετο ὅμως συνάμα ὅτι αἱ τοῦ πατριάρχου πρὸς τὸ Γένος καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἀρχαὶ ἦσαν ὀρθαὶ καὶ ἀσφαλεῖς, ἦτοι ἀρχαὶ μόνιμοι καὶ πρακτικαί, ἀρχαὶ γενικαὶ καὶ σωτήριαι, ἀρχαὶ εὐσεβεῖς καὶ χριστιανικαί, καὶ κατὰ ταύτας ἐρρύθμιζε καὶ τὸν τρόπον τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Διὰ τῶν ἀρχῶν τούτων ἐκυβέρνησε τὸ πρῶτον καὶ μέχρι γῆρας τὸ δεύτερον ἐπὶ τέσσαρα καὶ ἡμισυ ἔτη ἐποίεμανε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὠδήγησεν αὐτὴν ἐν τῇ συνέσει τῶν χειρῶν αὐτοῦ. Πρὸς παντελὴ κατεύνασιν τοῦ μετὰ σχίσμα ταραχῆς τῆς Ἐκκλησίας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Θράκης, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Βουλγαρίας, πρὸς ἀναστολὴν τοῦ ἐκεῖ ἐκραγέντος διωγμοῦ κατὰ τῶν ὀρθοδόξων, πρὸς διακανόνισιν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν καὶ μοναστηριακῶν ζητημάτων καὶ πρὸς διεξαγωγὴν πολλῶν ἄλλων σπουδαίων ἐσωτερικῶν τε καὶ ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων τὰς ἀρχαὶ ταύτας ἐρρύθμιζε πάντοτε ὁ ἀοίδιμος πατριάρχης. Ἐκ τῶν ἀρχῶν δὲ τούτων διὰ τῶν σκέψεων καὶ τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ ἐν τοῖς διαφόροις ζητήμασι καὶ περιστάσεσι τῆς Ἐκκλησίας ἀνεπήγαγεν ἀείποτε συμπέρασμα ἀνάλογον, νόμιμον δηλονότι καὶ ἐπωφε-

λές, ἀντιπίπτον μόνον εἰς τὰς ἀντιθέτους ἀρχάς. Οὐ-
δαὶς ἀρνεῖται ὅτι ἐπ' ἐσχάτων, κυματινομένου τοῦ οἰ-
κουμενικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου ὑπὸ με-
γάλων καὶ σπουδαίων ζητημάτων, ὑπὸ δυσχερεστά-
των πραγμάτων καὶ ἀπειλητικῶν περιστάσεων, ὁ
πατριάρχης Ἰωακείμ, ἂν δὲ προήγαγεν ἐπὶ τὸ βέλ-
τιον, συνεκράτησεν ὁμῶς καὶ διέσωσε συνετῶς δι' ἐ-
λαχίστων τὰ φοβερώς ἀπειλούμενα τῆς Ἐκκλησίας
καὶ τοῦ Γένους πάτρια καὶ ἀνεκτίμητα ἀγαθὰ. Διὰ
δὲ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν συνέσεως καὶ βαρύ-
τητος ἐνεργειῶν ὅπου δεῖ, ἐπηνώρθωσε τὰς ἐπ' ἐσχάτων
ἐκρύβτους τῆς Πολιτείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας σχέσεις,
λαλῶν προσηκόντως καὶ εὐσταθῶς ὅτι ἐκ τῆς ἐλλεί-
ψεως τῆς ἀμοιβαίας ἀμοιρότητος καὶ ἐξουσιῶν ἀρμο-
νίας καὶ συνάφης οὐδὲν ἕτερον προκύπτει ἢ βλάβη
καὶ ζημία εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν λαόν, τὸν αὐτὸν
τελοῦντα ὑπὲρ τοῦ βασιλείου κράτους καὶ πλήρω-
μα πιστῶν τῆς ὁρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Ἐν γένει εἰπὲν ὁ ἀοιδίμος πατριάρχης Ἰωακείμ,
προβαίνων κατὰ τὴν ἡλικίαν παραλλήλως πρὸς τὸν
ἡμέτερον αἰῶνα, πολλὰ μὲν αὐτὸς εἶδε, πολλὰ δὲ
ἔπαθε καὶ ὑπέμεινε, γενόμενος αὐτόπτης ὧν τε συνέ-
θησαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ὧν ὑπέστη κινδύνων τὸ
ὁρθόδοξον πλήρωμα. Ἐπὶ πεντηκονταετίαν καὶ ἐπέ-
κεινα προστάτης ἐκκλησιῶν καὶ ποιμὴν ψυχῶν χρη-
ματίσας, πολλὰ μὲν ἐμόχθησε, πολλοὺς δὲ κινδύνους
καὶ ἐξορίας ὑπέστη, τὴν ἀλήθειαν, τὴν εὐσέβειαν καὶ
τὰ δίκαια τῶν ἐκκλησιῶν αὐτοῦ προασπιζόμενος.
Νοῦς, ὅσω βαθὺς καὶ στερέμνιος, τόσο ὅζως καὶ διο-
ρατικὸς, διάνοια διαυγής καὶ σκέψις ἐμβριθεστάτη,
μεγαλοφυΐα καὶ ἐτοιμότης πνεύματος, μνήμη ἀσφα-
λὴς καὶ πολυδέγμων, συνδυαζόμενα μετὰ τρόπου καὶ
ἤθους προσηνοῦς, μετὰ θελήσεως ἰσχυρῆς καὶ ἐπιμύ-
νου, μετὰ χαρακτῆρος σεμνοῦ καὶ ἐπιβήλλοντος, καὶ
ἐμφυλούμενα ὑπὸ αἰσθημάτων φιλογενείας καὶ φρο-
νημάτων εὐσεβῶν καὶ χριστιανικῶν, ταῦτα ἐν συνό-
λῳ συναπαρτίζουσι τὸν μέγαν, τὸν ἔμπειρον καὶ ὄρα-
στήριον πατριάρχην Ἰωακείμ τὸν Β'. Ἀλλὰ καὶ διὰ
ποικίλων ἄλλων πλεονεκτημάτων καὶ προσόντων, διὰ
πολλῶν βιωτικῶν ἀρετῶν, διὰ πνεύματος εὐαγγελικοῦ
καὶ ζήλου χριστιανικοῦ ἐγκαλλωπιζόμενος, διεκρίνετο
ὑπερλάμπων ἐν μέσῳ τῶν συγχρόνων αὐτοῦ, ὡς ὁ
μέγας καὶ σεβαστὸς καὶ μεγαλόνομος ἀνὴρ τοῦ Γένους
ἡμῶν καὶ τῆς ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὑπὸ μεγάλων
δὲ ἰδεῶν καὶ φρονημάτων ἐμφορούμενος, τὰ ὅσα
ἦνται ἐκ τε τῶν συγχρόνων αὐτοῦ μεγάλων γεγονό-
των καὶ ἐκ τῆς διηγεοῦς μελέτης σπουδαίων πατρι-
κῶν συγγραμμάτων, πλὴν τῶν ἄλλων κοινωνικῶν

αὐτοῦ ἀρετῶν, δὲν ἔλειπε συντρέχειν καὶ ἀγαθοεργῶν,
συντηρῶν καὶ ἐκπαιδεύων τροφίμους καὶ ἐν ἄλλαις
μὲν Σχολαῖς, ἰδίᾳ δὲ ὑπὲρ τοῦ ἱερατικοῦ τῆς Ἐκκλη-
σίας λειτουργήματος ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Θεολογικῇ
Σχολῇ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἐπὶ
πᾶσι δὲ αἱ σκέψεις, αἱ κρίσεις καὶ αἱ γνώμαι τοῦ
ἀοιδίου πατριάρχου ἦσαν τόσο περιζήτητοι, ὥστε
καὶ ἐρησυχάζων πολλάκις ἠρωτᾶτο ἐπὶ παντὸς σπου-
δαίου ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος. Δικαίως ἄρα ὑπὸ
μὲν τῶν ποιματινομένων ἡγαπᾶτο, ὑπὸ πάντων ἐσε-
βάζετο, ὑπὸ δὲ πλουσίων καὶ ἰσχυρῶν, ὑπὸ ἡγεμό-
νων καὶ βασιλέων ἐτιμᾶτο καὶ παρίστατο ἐν μέσῳ
αὐτῶν ὑψηλὸς τῇ ἀρετῇ καὶ τῷ ἀξιώματι, ὡς ἐθνάρ-
χης Γένους ἐνδόξου καὶ πολυπαθοῦς, ὡς πατριάρχης
σεπτὸς καὶ πρῶτος τῇ τιμῇ πρωθιεράρχης ἀπάσης
τῆς ἀνατολικῆς ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Δικαίως περὶ
αὐτοῦ δύνανται νὰ λεχθῇ τὸ τοῦ Σολομῶντος· Ὁρα-
τικὸν ἄνδρα καὶ ὁζὺν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ
βασίλευσι δεῖ παρῆσταναι (Παροιμ. κβ', 29.)

Ἀλλ' ὁμῶς ἐπ' ἐσχάτων προσβληθεὶς ὑπὸ ἡθικῆς
πίσεως, ἥτις ὁζύτατα ἐπέδρασεν ἐπ' αὐτὸν ἕνεκα τῆς
ὑψηλῆς αὐτοῦ θέσεως ἐνώπιον τοῦ Γένους καὶ τῆς
Ἐκκλησίας καὶ τοῦ βασιλείου κράτους, κατελήφθη
ὑπὸ θανατηφόρου τῆς καρδίας νοσήματος, ὅπερ κατε-
θασάνισεν αὐτὸν ἐπὶ ἑξ ὀλοκλήρους μῆνας. Ὑγιᾶς δὲ
μέχρι τέλους ἔχων τὰς διανοητικὰς αὐτοῦ δυνάμεις
καὶ κατανοήσας τὸ τέλος προεγγίζον, ἀνέβλεψεν ὁ-
λως ἑαυτὸν τῷ Θεῷ καὶ τῇ χάριτι αὐτοῦ, δηλώσας
ῥητῶς τὴν τελευταίαν αὐτοῦ θέλησιν, ἵνα τὰ ὑπάρ-
χοντα αὐτοῦ διαθέσων ὑπὲρ τοῦ Γένους καὶ τῆς
Ἐκκλησίας, προετοιμαζόμενος συνάμα διὰ τῶν ἀπα-
ραιτήτων παντὶ χριστιανῷ θείων ἐφοδίων πρὸς τὴν
ἐντεῦθεν ἔξοδον, διὰ τοῦ ἁγίου εὐχελαίου, τῆς ἱεράς
ἐξαμολογήσεως καὶ τῆς κοινωνίας τῶν ἀγγράντων τοῦ
Χριστοῦ μυστηρίων. Οὕτω δὲ εὐσεβῶς τε καὶ εὐλα-
βῶς πάντα τὰ νενομισμένα τελέσας, ἀπεδήμησε πρὸς
Κύριον, παραδούς τῷ πλάτῃ καὶ Θεῷ τῷ πνεῦμα
αὐτοῦ τῇ ε' αὐγούστου.

Καὶ μένει λοιπὸν, ἀγαπητοί, τὸ ὁρθόδοξον τῆς
Ἐκκλησίας πλήρωμα καὶ ὁ σεπτὸς οὗτος πατριαρχι-
κὸς θρόνος ὀρφανὸς τοῦ μέχρι χθὲς κοσμοῦντος αὐτὸν
πρωθιεράρχου. Ἀλλ' ὡς προεῖπον ὑμῖν, ἐν χειρὶ Κυ-
ρίου ἐξουσία τῆς γῆς καὶ τὸν χρήσιμον ἐγερεῖ
εἰς καιρὸν ἐπ' αὐτῆς. Μηδεὶς ἀμφιβόλη ὅτι ὁ Κύριος
ὁποδεύοντι τὸν χρήσιμον καὶ ἱκανὸν ὅταν οἱ καλοῦν-
τες ὑφίστασι φρένα πρὸς τὸν καρδιογνώστην Θεὸν καὶ
εὐλκρινῶς δεηθῶσιν, ἵνα αὐτὸς ἀναδείξῃ τὸν ἐκλε-
κτὸν αὐτοῦ, λαβὲν τὸν κλῆρον τῆς πατριαρχικῆς

ταύτης διακονίας, καὶ ἀποστολῆς καὶ προσανχθῆναι εἰς τὸν οἰκουμενικὸν τοῦτον θρόνον. Ναί, ἀδελφοί. Τὸν θρόνον τοῦτον ὀφείλει μὲν νὰ ἐγκαλλωπίζῃ ἐκλεκτὸς καὶ θεοφιλὴς ἀνὴρ, ἀνὴρ πολλαῖς ἀρεταῖς σεμνυνόμενος. Ἀλλ' ὅμως τὸν θρόνον τοῦτον ὀφείλομεν καὶ ἡμεῖς νὰ περιέπωμεν πάντες, κλίνοντες ἐνώπιον αὐτοῦ γόνυ τιμῆς καὶ σεβασμοῦ. Διότι ὁ θρόνος οὗτος εἶναι τεκμήριον ἀνεκτίμητον τῆς γεραρᾶς χριστιανικῆς ἡμῶν ἀρχαιότητος, κειμήλιον τοῦ βασιλικοῦ μεγαλείου τοῦ ἡμετέρου Γένους καὶ σύμβολον τῆς ἐνεστώσης ταπεινῆς αὐτοῦ καταστάσεως. Εἰς τὸν θρόνον τοῦτον ἐπὶ αἰῶνας προστήραζαν δεινῶς οὐ μόνον τῆς αἰρέσεως καὶ τῆς ἀτεθείας, ἀλλὰ καὶ τῆς πανωλεθρίας τοῦ ἡμετέρου Γένους· τὰ φοβερά κύματα καὶ κατέκλυσαν τῆς Ἐκκλησίας τὴν ὁλκάδα· ἀλλ' ὁ θρόνος οὗτος ἵσταται καὶ μένει ὑψηλὸς, ἐδραῖος καὶ ἀκτινοδόλος. Περὶ τὸν θρόνον τοῦτον λοιπὸν μετὰ σεβασμοῦ καὶ ἡμεῖς συγκεντρούμενοι, ἔχωμεν ἐν μέσῳ ἡμῶν τὸν σωτῆρα Χριστὸν, τὴν ἐλπίδα τῆς ἡμετέρας ὑπάρξεως καὶ σωτηρίας.

Ἀλλ' ὦ νομφίε τῆς Ἐκκλησίας, γλυκύτατε Ἰησοῦ, βασιλεῦ τῶν αἰώνων. Ἐπάκουσον σήμερον τῆς ποιμαίνουσης Ἐκκλησίας σου, ὁμοφώνως δευμένης μετὰ παντὸς τοῦ περιεστῶτος λαοῦ σου. Τὴν ψυχὴν τοῦ ἀφ' ἡμῶν πρὸς σὲ μεταστάντος πατριάρχου Ἰωακείμ κατέταξον ἐν χώρᾳ ζώντων καὶ ἐν σιχηναῖς δικαίων μετὰ τῶν λοιπῶν μακαρίων ἱεραρχῶν, ὅπου ἡ ἐπισκοπὴ καὶ ἡ δόξα τοῦ προσώπου σου. Ἐπίβλεψον ἐν εὐμενεῖς εἰς ἡμᾶς τοὺς δούλους σου καὶ ἐπὶ τὴν ταπεινότητα ἡμῶν, καὶ ὡς ἀγαθὸς ἐπίδειξον πλουσίως καὶ νῦν τὰ ἀρχαῖα ἐλέη σου. Ἐγείρας δὲ ἐν τῇ δυνάμει σου καὶ ἀναδείξας τὸν χρήσιμον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ σου, στερέωσον, φιλόνητο, αὐτὴν καὶ περιφρούρει ἀείποτε ἀνεπηρέαστον ἀπὸ παντὸς ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ συναντήματος, διατηρῶν αὐτὴν ἐδραίαν ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ εὐθεθείας. Ἀμήν!

Ἡ εὐδαιμονία ἐγκεῖται οὐχὶ εἰς τὰ πλούτη καὶ τὰ κτήματα ἀλλ' εἰς τὴν καρδίαν, καθόσον ὁ ἄνθρωπος θεωρεῖ ἑαυτὸν εὐδαίμονα ὅταν ἀπολαύτῃ οὐχὶ πλοῦτον ἀλλὰ τὸ τῆς καρδίας πόθον.

Ἀδύνατον πάντες οἱ ἄνθρωποι τὴν αὐτὴν νὰ ἔχωσιν ἰδέαν, καθόσον οὐδεὶς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ φρονήματος ἐμμένει.

ΕΥΡΩΝΟΣ

II ΜΗΣΟΣ.

*II

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ ΤΟΥ. ΑΙΣΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

X.

Ἐκεῖνοι δὲ οἱ ἄνδρες, οἱ αὐτουργοὶ ἅμα καὶ τὰ θύματα τῆς καταταπτροφῆς, ἧς ἐνεκα οἱ ἐρασταὶ μας εἰς τοῦ βράχου ἐκείνου τὰ βάρη ἐφυγαδεύθησαν, ποῦ ἄρ' ἔτι εὐρίσκοντο; . . . Διὰ πάσης ἐκωπηλάτουν σπουδῆς, ὅπως διασωθῶσιν· ἐζήτουν παρὰ τοῦ οὐρανοῦ ἄσυλον, ὅπερ ἠρνοῦντο αὐτοῖς οἱ ἄνθρωποι. Ἀλλοίαν εἶχον λαβόντες διεύθυνσιν. . . . Ἀλλὰ ποῦ νὰ σταθῶσι; Τὸ φέρον αὐτοὺς κύμα θὰ ἐκόμιζε τὸν ἐχθρὸν πανταχοῦ, ὅστις ἀποτυχὼν ἐν τῇ πρώτῃ καταδιώξει, μετὰ νέας ἐπεδράμει ζέσεως εἰς τοῦ Χριστιανοῦ τὰ ἴχνη. Μετὰ λυσσώδους ἀνυπομονησίας καθάπερ γῦπες ἀφ' ὧν πρώτη τις διέφυγεν ἄγρα, οἱ ναυτικοὶ τὰς προσπάθειας τῶν ἐδιπλάσσαν· ταχυποροῦντες δ' ἐπρόφθασαν τοὺς δραπέτας, ὧν ἡ ἐλπίς ἐστηρίζετο ἅπασα εἰς ἄγονόν τινα σκόπελον ἢ εἰς ἀπόκρυφόν τινα ὄρυον· ἐπειδὴ δ' οὐδεμία ὑπελείπετο πλέον αὐτοῖς ἐκλογὴ, οὐδεμία ἐνδεχομένη σωτηρίας περιπέτεια, κατηθύνθησαν εὐθὺς πρὸς τὸν πρῶτον παρατυχόντα βράχον, θέλοντες νὰ αἰσθανθῶσιν ἅπασι ἀκόμη τὴν γῆν ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν καὶ ἡ νὰ ἐνδώσωσιν ὡς θύματα μετ' ἐγκαρτερήσεως τὸν θάνατον προσδεχόμενοι, ἢ νὰ φονευθῶσι τὸ ξίφος κρατοῦντες. Ἀπέπεμψαν τοὺς αὐτόχθονας μετὰ τοῦ σκάφους, καί τοι προαιρουμένους νὰ συμπολεμήσωσι μετ' αὐτῶν μέχρις ἐσχάτων, μεθ' ὅλην τοῦ ἀριθμοῦ τὴν δυσαναλογίαν. Ἀλλ' ὁ Χριστιανὸς ἀπήτησε ν' ἀπέλθουσιν εἰς τὴν νῆσόν των ἀποδεικνύων ἀνωφελεῖ τὴν θυσίαν των. Τῶνόντι, τί ἠδύναντο τὰ τόξα καὶ αἱ λόγχαι τῶν ἀγρίων, κατὰ τῶν ὅπλων, ἅπερ οἱ Εὐρωπαῖοι ἐμελλον νὰ μεταχειρισθῶσιν;

XI.

Ἀποθάντες ἐπὶ ἀκτῆς στενῆς καὶ καταξήρου, μόνα σχεδὸν τῆς φύσεως τὰ ἴχνη φερούσης, ἠτοίμασαν τὰ ὅπλα των, μετὰ τοῦ ζοφεροῦ ἐκείνου, ἐξηγριωμένου καὶ ἀποφατιστικοῦ βλέμματος, ὅπερ ἐξακοντίζει ἄνθρωπος τὸν ἐσχατον διατρέχων κίνδυνον, ὅταν πᾶσαν ἀποχαιρετίσας ἐλπίδα, βλέπῃ ὅτι οὐδὲ τῆς δόξης κἂν ἡ ἐλπίς ὑπολείπεται αὐτῷ, ἵνα καθωραίσῃ τὴν κατὰ τῆς δουλείας ἢ τοῦ θανάτου πάλιν του. . . Οὕτως ἵσταντο ἐκεῖ οἱ τρεῖς πολεμισταί, ὡς οἱ τριακό-